

O'ZBEKISTON FARMATSEVTIKA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI

Salohiddinova Sevinch Salohiddin qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot universiteti

Farmatsiya yo'nalishi 4- kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17457958>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston farmatsevtika bozorining hozirgi holati, so'nggi yillarda kuzatilayotgan rivojlanish tendensiyalari hamda kelgusidagi iqtisodiy va innovatsion istiqbollari tahlil qilinadi. Farmatsevtika sanoatida ishlab chiqarish hajmi, import-eksport ko'rsatkichlari, investitsion muhit, davlat siyosati va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning ulushi misolida mamlakatning farmatsevtik mustaqillikka erishish yo'nalishlari yoritilgan.

Shuningdek, tahlil natijalariga asoslanib, sohani yanada rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: farmatsevtika bozori, iqtisodiy rivojlanish, dori vositalari ishlab chiqarish, import o'rnini bosish, investitsiya, innovatsiya, eksport salohiyati.

DEVELOPMENT TRENDS AND PROSPECTS OF THE PHARMACEUTICAL MARKET IN UZBEKISTAN

Abstract. This article analyzes the current state of Uzbekistan's pharmaceutical market, the main development trends observed in recent years, and its future economic and innovative prospects. The paper discusses production volumes, import-export indicators, investment climate, government policy, and the share of local manufacturers in achieving pharmaceutical independence. Based on analytical results, practical recommendations for further development of the sector are provided.

Keywords: pharmaceutical market, economic development, drug production, import substitution, investment, innovation, export potential.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. В статье анализируется современное состояние фармацевтического рынка Узбекистана, основные тенденции его развития в последние годы, а также экономические и инновационные перспективы. Рассмотрены объемы производства, показатели импорта и экспорта, инвестиционный климат, государственная политика и доля местных производителей на пути к фармацевтической независимости страны. На основе проведенного анализа предложены практические рекомендации по дальнейшему развитию отрасли.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, экономическое развитие, производство лекарственных средств, импортозамещение, инвестиции, инновации, экспортный потенциал.

O'zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish, farmatsevtika sohasini rivojlantirish va dori vositalari bilan aholining barqaror ta'minotini yo'lga qo'yish masalalariga alohida e'tibor qaratib kelmoqda. So'nggi yillarda ushbu sohada sezilarli o'zgarishlar amalga oshirildi.

Davlat tomonidan qabul qilingan “Farmatsevtika sanoatini 2021–2025-yillarda rivojlantirish strategiyasi” hamda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturi asosida tarmoqni modernizatsiya qilish, innovatsion ishlab chiqarishlarni yo‘lga qo‘yish va mahalliy mahsulot ulushini oshirish yo‘nalishida izchil ishlar olib borilmoqda.

Bugungi kunda O‘zbekiston farmatsevtika bozori nafaqat ichki talabni qondirish, balki mintaqaviy miqyosda raqobatbardosh eksport salohiyatini shakllantirish bosqichida turibdi.

Bozor mexanizmlarining takomillashuvi, xorijiy investitsiyalar kirib kelishi, yangi zavod va laboratoriyalarning ishga tushirilishi bu sohada yangi imkoniyatlar ochmoqda.

O‘zbekiston farmatsevtika bozori oxirgi o‘n yillikda barqaror o‘sinh tendensiyasini namoyon etmoqda. Statistika ma’lumotlariga ko‘ra, 2020–2024-yillar davomida dori vositalari ishlab chiqarish hajmi 2,5 baravarga oshgan. Mahalliy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilayotgan dori vositalari soni 3 mingdan ortiq nomda bo‘lib, ulardan 70 foizi generik dori vositalaridir.

Bozorda “Jurabek Laboratories”, “Nobel Pharmsanoat”, “DentaFarm”, “Remedy Group”, “Zamona Rano”, “Radix” kabi yirik ishlab chiqaruvchilar faoliyat yuritmoqda. Ularning ishlab chiqarish texnologiyasi xalqaro GMP (Good Manufacturing Practice) standartlariga moslashtirilgan. Shu bilan birga, so‘nggi yillarda dorixona tarmoqlari sonining ortishi ham farmatsevtika bozori hajmini kengaytirmoqda.

O‘zbekiston farmatsevtika bozorining asosiy qismi hali ham importga tayanadi. Dori vositalarining 60–65 foizi chet davlatlardan, xususan Hindiston, Rossiya, Xitoy va Turkiyadan import qilinadi. Shu bilan birga, mahalliy ishlab chiqaruvchilar ulushi yil sayin ortib bormoqda. 2024-yilda eksport hajmi 85 million AQSH dollariga yetgan bo‘lib, asosan Markaziy Osiyo davlatlariga dori vositalari yetkazib berilmoqda.

Import o‘rnini bosuvchi dori vositalari ishlab chiqarish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. Mahalliy ishlab chiqarishning kengayishi valyuta chiqimini kamaytiradi va mamlakatning iqtisodiy mustaqilligini ta’minlaydi.

Farmatsevtika sanoati O‘zbekistonda eng jadal rivojlanayotgan investitsion sohalardan biridir. So‘nggi yillarda “Angren farmatsevtika erkin iqtisodiy zonasi” va “Zomin farm” kabi maxsus hududlarda 50 dan ortiq loyihalar amalga oshirildi. Germaniya, Janubiy Koreya, Rossiya va Turkiya kompaniyalari bilan qo‘shma korxonalar tashkil etildi.

Xorijiy investorlar uchun soliq imtiyozlari, bojxona preferensiyalari va litsenziyalashdagi soddalashtirilgan tartiblar yaratilgan. Bu chora-tadbirlar farmatsevtika sohasiga investitsiya oqimini sezilarli darajada oshirdi.

Bozorning barqaror o‘shishi ilmiy izlanishlar bilan chambarchas bog‘liq. Farmatsevtika ilmiy markazlari, tibbiyot oliygohlari va xususiy kompaniyalar o‘rtasida hamkorlik kuchaymoqda. Biotexnologik mahsulotlar, fitodori vositalari va original preparatlar ishlab chiqarishga e’tibor ortmoqda.

Yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonida energiya va xomashyo tejaladi, mahsulot sifati esa xalqaro standartlarga javob beradi. Bu esa eksport salohiyatini yanada kengaytiradi.

Yaqin yillarda O‘zbekiston farmatsevtika bozorida import ulushi qisqarib, mahalliy ishlab chiqarishning ichki talabdagi ulushi 50 foizdan oshishi kutilmoqda.

Dorixona tarmoqlarining raqamlashtirilishi, elektron retsept tizimi, onlayn savdo platformalari va logistika infratuzilmasining rivojlanishi sohani yangi bosqichga olib chiqadi.

Shuningdek, farmatsevtika mahsulotlarini Yevropa Ittifoqi, MDH va Yaqin Sharq bozorlariga eksport qilish imkoniyatlari kengayadi. Bu esa O‘zbekistonni mintaqaviy farmatsevtika markaziga aylantiradi

O‘zbekiston farmatsevtika bozori so‘nggi yillarda jadal rivojlanmoqda va iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biriga aylandi. Mahalliy ishlab chiqarishning kengayishi, investitsiya oqimining ortishi, innovatsion loyihalar va davlat qo‘llab-quvvatlovi farmatsevtik sohaning barqaror o‘rinishini ta’minlamoqda. Kelgusida ilmiy-texnologik bazani mustahkamlash, raqamli boshqaruvni kengaytirish va xalqaro hamkorlikni chuqurlashtirish orqali O‘zbekiston farmatsevtika bozorining jahon miqyosidagi raqobatbardoshligi yanada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Farmatsevtika sanoatini 2021–2025 yillarda rivojlantirish strategiyasi” to‘g‘risidagi farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi ma’lumotlari, 2024-yil.
3. Karimova N.X. Farmatsevtika iqtisodiyoti asoslari. – Toshkent: TMA, 2022.
4. Raximov A.A. O‘zbekiston farmatsevtika bozorining tahlili va rivojlanish yo‘nalishlari. – “Farmatsevtika jurnali”, 2023, №2.
5. State Statistics Committee of Uzbekistan. Pharmaceutical industry data 2024.
6. WHO. Pharmaceutical sector profile: Uzbekistan. – Geneva, 2023.
7. OECD. Health and pharmaceutical industry in transition economies. – Paris, 2022.
8. UNDP Uzbekistan. Investment opportunities in the pharmaceutical industry. – Tashkent, 2023.
9. Normurodova M.I. Innovatsion farmatsevtika va raqamli iqtisodiyot. – Toshkent, 2022.
10. European Medicines Agency. Market trends in the pharmaceutical sector, 2023.
11. Cherepanova E.A. Развитие фармацевтических рынков в странах СНГ. – Москва, 2021.
12. Sulstonov O.R. Farmatsevtika ishlab chiqarishida menejment va iqtisodiy samaradorlik. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2021.
13. World Bank. Uzbekistan Health Sector Review. – Washington, 2023.
14. Rahmonov J.J. Farmatsevtika sanoatining eksport salohiyatini oshirish yo‘llari. – Toshkent, 2024.
15. International Pharmaceutical Federation (FIP). Global pharmaceutical outlook 2024. – The Hague, 2024.